

Sygn. akt I CSK 213/18

POSTANOWIENIE

Dnia 31 lipca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa Produkcyjno Handlowego "P." sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w N. przeciwko "S." sp. z o.o. w S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 lipca 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 września 2017 r., sygn. akt I ACa [...] /17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z dnia 17 czerwca 2016 r. w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa Produkcyjno Handlowego „P.” Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w N. przeciwko „S.” Sp. z o.o. w S. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną oddalił powództwo.

Wyrokiem z dnia 7 września 2017 r. Sąd Apelacyjny w R. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda zawartą w dniu 21 grudnia 2010 r. przed notariuszem A.D-R. w Kancelarii Notarialnej w W. Rep. A. [...] pomiędzy P.B. a Spółką z o.o. „S.” z siedzibą w S. - umowę przeniesienia własności nieruchomości położonej w S., powiat L. składającej się z zabudowanych działek numer 179/1 i 182, o łącznej powierzchni 4.780 m² objętych księgą wieczystą numer [...] oraz zabudowanych działek numer 472 i 561, o łącznej powierzchni 46.813 m², objętych księgą wieczystą numer [...], prowadzonych przez Sąd Rejonowy w L. IV Wydział Ksiąg Wieczystych - celem umożliwienia powodowi zaspokojenia wierzytelności w kwocie 3.882.100 zł przysługującej mu wobec dłużniczki M.B., wynikającej z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w N. z dnia 14 maja 2004 r., sygn. akt I Nc [...] /04, oddalił powództwo w pozostałej części i oddalił apelację powoda w pozostałej części.

W skardze kasacyjnej jako uzasadnienie wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania pozwana wskazała na przyczyny kasacyjne przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Zdaniem skarżącej, w sprawie występują istotne zagadnienia prawne polegające na odpowiedzi na pytania:

1. czy na potrzeby oceny przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. w sytuacji zbycia przez dłużnika nieruchomości obciążonej hipotecznie należy brać pod uwagę wartość rynkową nieruchomości czy też wartość egzekucyjną nieruchomości?

2. czy świadomość dłużnika zachodzenia w dacie dokonania kwestionowanej czynności przesłanek z art. 930 k.p.c. wyklucza zachodzenie przesłanki działania

dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. i czy dłużnik winien przewidywać bierność wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym i być obciążany negatywnymi skutkami zaniechań wierzyciela w tym postępowaniu?

3. czy świadomość dłużnika w dacie dokonania kwestionowanej czynności istnienia obciążeń hipotecznych nieruchomości w ocenie dłużnika przekraczających ich wartość egzekucyjną niezależnie od trafności szacowania przez dłużnika wartości nieruchomości wyklucza zachodzenie przesłanki działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli w rozumieniu art. 527 § 2 Kodeksu cywilnego?

Ponadto w ocenie pozwanej skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ doszło do naruszenia przez Sąd Apelacyjny:

1. art. 386 § 1 w związku z art. 382 w związku z art. 232 w związku z art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez oczywiście niewłaściwe zaniechanie ustalenia aktualnego stanu prawnego nieruchomości, której dotyczy sprawa na datę orzekania i wydanie orzeczenia sprzecznego ze stanem prawnym nieruchomości wynikającym z prowadzonych dla niej ksiąg wieczystych;

2. art. 386 § 1 w związku z art. 382 w związku z art. 232 w związku z art. 316 § 1 w związku z art. 391 § k.p.c. poprzez oczywiście niewłaściwe zaniechanie ustalenia aktualnej wartości nieruchomości, których dotyczy sprawa na datę orzekania i wydanie orzeczenia w oparciu o kwestionowane przez stronę pozwaną operaty szacunkowe z 2010 r. i 2008 r.

3. art. 108¹ ust. 2 w związku z art. 108² w związku z art. 99 ust. 1 i art. 99 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece w związku z art. 532 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie pomimo tego, że w zakresie kwoty 600.000 zł objętej instytucją subintabulatu powód nie ma legitymacji do egzekwowania roszczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio

sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej prowadzi do oceny, że skarżąca nie wykazała występowania w sprawie istotnych zagadnień prawnych.

Przede wszystkim nie wykazała, by sformułowane przez nią zagadnienia były istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Rozważania dotyczące rozróżnienia na wartość rynkową obciążonej nieruchomości i jej wartość egzekucyjną mają jedynie walor hipotetyczny w sytuacji, w której nie zostało dowiedzione, że przyjęcie wartości egzekucyjnej - zgodnie z postulatem skarżącego - prowadziłoby *in casu* do zanegowania przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela (art. 527 § 2 k.c.). Podobnie generalna ocena wpływu wiedzy dłużnika o zajęciu nieruchomości na przesłankę działania ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 1 k.c.) nie ma znaczenia w sytuacji, w której Sąd ustalił, że darowizna nieruchomości dłużniczki M.B. na rzecz córki P.B. (osoby trzeciej) została dokonana w tym samym dniu (17 czerwca 2010 r.), w którym komornik prowadzący od dnia 12 stycznia 2009 r. przeciwko dłużniczce postępowanie egzekucyjne umorzył je w części dotyczącej przedmiotowych nieruchomości na podstawie art. 823 k.p.c. (brak wniosku o opis i oszacowanie). W trafnej ocenie Sądu Apelacyjnego, zbieżność ta pozwala domniemywać, że dłużniczka - działając z pełną świadomością - dokonała

darowizny na rzecz osoby bliskiej, uszczuplając tym samym swój majątek, z którego powód mógł uzyskać choćby częściowe zaspokojenie. Podjęte wkrótce ponownie postępowanie egzekucyjne zostało zaś ostatecznie umorzone ze względu na bezskuteczność egzekucji, co nie pozwoliło Sądowi przyjąć, że prawa wierzyciela były właściwie chronione w postępowaniu egzekucyjnym dzięki art. 930 k.p.c.

Również trzecie z zagadnień ma jedynie znaczenie hipotetyczne, zważywszy, że pozwana nie wykazała i Sąd nie ustalił, iż w dacie zawarcia umowy dłużniczka była przeświadczona, że obciążenia hipoteczne nieruchomości przekraczają jej wartość egzekucyjną. *In casu* chodziło zaś o darowiznę, co uzasadniało zastosowanie domniemania przewidzianego w art. 529 k.c.

Skarżący nie wykazał też, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc, że zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ.; z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ.; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ.).

Przesłanek tych nie spełnia sformułowany przez pozwaną zarzut zaniechania ustalenia aktualnego stanu prawnego nieruchomości, mającego skutkować wydaniem orzeczenia sprzecznego ze stanem prawnym wynikającym z nieruchomości. Zarzut ten pomija, że zaskarżeniu skargą pauliańską podlega konkretna czynność prawna, mająca za przedmiot oznaczone nieruchomości. Późniejsze ich przekształcenia oraz rozporządzenia nimi, nie przekreślają możliwości jej uwzględnienia (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2011 r., III CZP 132/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 112 i tam przywoływane orzecznictwo). Za bezzasadny należy także uznać zarzut oparty na stwierdzeniu - nie mającym oparcia w zaakceptowanych przez Sąd Apelacyjny (*implicite*) ustaleniach faktycznych ani w przywoływanych przez pozwaną wypisach zupełnych

z ksiąg wieczystych załączonych do pozwu - że część wierzytelności powoda była obciążona subintabulatem. Trudno zresztą zakładać, że powód uciekałby się do skargi pauliańskiej po to, by otworzyć drogę do zaspokojenia z nieruchomości wierzytelności, która jest już na niej zabezpieczona hipoteką.

Zarzut oczywistego naruszenia przepisów postępowania przez zaniechanie ustalenia aktualnej wartości nieruchomości na datę orzekania i ustalenie jej w oparciu o kwestionowane przez pozwaną operaty szacunkowe pomija zaś, że Sąd Apelacyjny odwołał się też do wartości nieruchomości określonej w zaskarżonej umowie z dnia 21 grudnia 2010 r. Wartość tę strony określiły na ponad 5 mln zł, podczas gdy łączna wartość hipotek wynosiła 3,1 mln zł. Znacząca różnica między tymi wartościami stanowiła wystarczającą podstawę do przyjęcia, że gdyby nie doszło do rozporządzenia nieruchomościami, wierzyciel mógłby zaspokoić z nich choćby część wierzytelności. W tej sytuacji, ciężar udowodnienia tezy, że obciążenia nieruchomości „konsumują” ich wartość spoczywał na pozwanej.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw

ał